

دولت

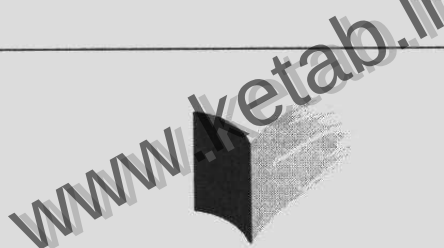
www.ketab.ir

در نظام بین الملل

دکتر فتح الله رحیمی

عضو هیأت علمی دانشگاه

سرشناسه	: رحیم، فتح‌الله، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: دولت در نظام بین‌الملل / تألیف فتح‌الله رحیمی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۶ ص.
شابک	: 978-622-224-178-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
یادداشت	: Written by: Fathollah Rahimi, State in the international system.
موضوع ۶	: مسئولیت دولت (حقوق بین‌الملل)
موضوع ۶	: (Government liability) (International law)
موضوع ۶	: حقوق بین‌الملل
موضوع ۶	: International law
موضوع ۶	: روابط بین‌الملل
موضوع ۶	: International relations
موضوع ۶	: دولت
موضوع ۶	: State, The
موضوع ۶	: حاکمیت
موضوع ۶	: Sovereignty
رده بندی کنگره	: KZ3410
رده بندی دیوید	: ۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۴۶۲۷
وضعیت رکورد	: فیفا

انتشارات خرسندی

دفتر مرکزی: خیابان نلسون ماندلا (جردن)، بالاتر از چهارراه جهان کودک، پلاک ۶۶ طبقه اول، واحد ۳

تلفن: ۸۸۶۶۵۳۰۷ - ۸۸۶۳۷۶۲

مرکز پخش و توزیع: خیابان انقلاب، خیابان خرمرازی، خیابان لبافی‌نژاد، نرسیده به خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴،

واحد زیرزمین تلفن: ۵-۳۴۶۹۷۱۰۳۴، ۵۸۴۰۶۶۴۹۰ و ۶۶۴۸۴۸۵۸

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

دولت در نظام بین‌الملل

دکتر فتح‌الله رحیمی

چاپ اول: ۱۴۰۰ - تیراژ: ۵۰۰ جلد - قیمت: ۱۱۰۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224-178-0

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴-۱۷۸-۰

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: ظهور دولت؛ مفهوم؛ اشکال و مشروعیت آن در نظام بین‌المللی

- مبحث اول: ظهور دولت و مؤلفه‌های مفهومی ساختار دولت در نظام بین‌الملل ۱۴
- گفتار اول: ظهور دولت در نظام بین‌المللی ۱۵
- بند اول: پیدایش دولت‌های اولیه ۱۵
- بند دوم: تحول مبانی دولت ۱۷
- گفتار دوم: مفهوم دولت ۲۱
- بند اول: دولت به مفهوم شخصیت حقوقی مستقل ۲۶
- بند دوم: دولت به مفهوم اجتماع سازمان‌یافته سیاسی ۲۹
- گفتار سوم: مؤلفه‌های مفهومی ساختار دولت ۳۱
- بند اول: دولت به عنوان نهاد سیاسی ۳۲
- بند دوم: اعمال قدرت ۳۳
- بند سوم: حاکمیت انحصاری در سرزمین ۳۵
- مبحث دوم: دولت و مشروعیت آن در نظام بین‌المللی ۳۸
- گفتار اول: اشکال دولت و مشخصه‌های مشترک آن ۳۸
- بند اول: مبانی نظری دولت ۴۵
- بند دوم: عناصر ماهیت دولت ۴۸
- گفتار سوم: تعهدات دولت و مشروعیت آن ۵۴
- بند اول: تعهدات دولت در نظام بین‌الملل ۵۵
- بند دوم: مشروعیت دولت ۶۴

فصل دوم: مفهوم و ساختار نظام بین الملل

- مبحث اول: نظام بین الملل؛ مفهوم و ویژگی ها ۷۰
- گفتار اول: مفهوم نظام بین الملل ۷۰
- گفتار دوم: ویژگی های نظام بین الملل ۷۵
- مبحث دوم: ساختار نظام بین الملل و عناصر سازنده دولت در آن ۷۷
- گفتار اول: ساختار، سطح بندی و انواع نظام بین الملل ۷۷
- بند اول: ساختار نظام بین الملل ۷۷
- بند دوم: سطوح نظام بین الملل ۸۵
- بند سوم: انواع نظام های بین المللی ۸۶
- گفتار دوم: عناصر سازنده دولت در نظام بین الملل ۸۸
- بند اول: سرزمین ۸۸
- بند دوم: جمعیت دائمی ۸۹
- بند سوم: حکومت ۹۰
- بند چهارم: حاکمیت (استقلال) و اهلیت برقراری ارتباط با سایر دولت ها ۹۱

فصل سوم: تعهدات و مسئولیت های دولت در نظام بین الملل

- مبحث اول: تعهدات دولت در نظام بین المللی ۹۶
- گفتار اول: تعهدات حقوق بشری دولت ها ۹۹
- گفتار دوم: تعهدات دولت ها در قبال حق تعیین سرنوشت ملت ها ۱۰۹
- گفتار سوم: تعهدات دولت ها در قبال سایر دولت ها و جامعه بین المللی ۱۱۶
- مبحث دوم: مسئولیت دولت در نظام بین الملل ۱۲۱
- گفتار اول: مفهوم و ماهیت مسئولیت بین المللی دولت ۱۲۱
- گفتار دوم: مبانی نظری مسئولیت بین المللی دولت ۱۲۷
- مبحث سوم: عناصر شناسی مسئولیت بین المللی دولت ها ۱۴۰

گفتار اول: عناصر مسئولیت بین‌المللی دولت ۱۴۱

گفتار دوم: عوامل ایجاد مسئولیت بین‌المللی ۱۴۹

فصل چهارم: جایگاه و کارکرد دولت در نظام بین‌الملل

مبحث اول: کنش‌گری جهانی دولت در نظم بین‌المللی ۱۵۶

گفتار اول: نقش دولت در وضع قواعد حقوقی بین‌المللی ۱۵۶

گفتار دوم: نقش دولت در ایجاد سازمان‌های بین‌المللی ۱۵۹

مبحث دوم: دولت ناتوان در نظام بین‌الملل ۱۶۴

گفتار اول: ویژگی‌های دولت ناتوان ۱۶۵

بند اول: زوال صلاحیت اعمال اقتدار ۱۶۷

بند دوم: اوصاف داخلی دولت ناتوان و آثار آن ۱۶۸

بند سوم: اوصاف خارجی دولت ناتوان و آثار آن ۱۷۲

گفتار دوم: هویت دولت ناتوان در نظام بین‌الملل ۱۷۶

فصل پنجم: دولت و نقض تعهد بین‌المللی

مبحث اول: نقض تعهد بین‌المللی و توصیف آن ۱۸۲

گفتار اول: نقض تعهد بین‌المللی ۱۸۲

گفتار دوم: توصیف نقض تعهد بین‌المللی ۱۸۴

مبحث دوم: عمل دولت و عوامل زائل‌کننده وصف متخلفانه آن ۱۹۲

گفتار اول: عمل دولت ۱۹۲

گفتار دوم: عوامل زائل‌کننده وصف متخلفانه عمل و علل رافع مسئولیت بین‌المللی ... ۱۹۷

فصل ششم: مسئولیت دولت در قبال ارتکاب اعمال متخلفانه بین‌المللی

مبحث اول: تحول در مفهوم مسئولیت بین‌المللی دولت و حدود و آثار آن ۲۰۸

گفتار اول: تحول مفهومی مسئولیت دولت ۲۰۸

مقدمه

انسان، موجودی اجتماعی و برای رفع حوایج مربوط، محتاج تعامل با همنوع خود است. ضرورتاً رفع تراحم در امور مرتبط با نیازها، ملازمه با رعایت حقوق متقابل افراد و برقراری نظم دارد و اقتضای آن نیز وجود ساختاری منسجم در انتظام بخشی به امور بین افراد در محدوده جغرافیایی محل زندگی آنهاست. از این رو، به لحاظ محدودیت امکانات در بهره‌مندی از منابع طبیعی، وجود حکومت برای تأمین نظم در جامعه در همه امور اجتماعی و اقتصادی آن، ضرورت عقلی است.

بنابراین، بقای حیات انسان‌ها در جامعه‌ای که محل زندگی اجتماعی آنهاست، منوط به تدارک نیازهای بشری با ویژگی‌های خاص در این جهان مادی و استفاده از منابع طبیعی با لحاظ تراحم حقوق است که لاجرم برای ساماندهی اجتماعی و رفع این تراحم و اداره جامعه در همه ابعاد آن، ایجاد ساختار اداری لازم برای اعمال حاکمیت در قلمرو معین ضروری است. این جمعیت انسانی ساکن در سرزمین مشخص با حکومتی^۱ معین، که قدرت اعمال حاکمیت بر این قلمرو^۲ را دارد، در یک پیوند حقوقی با یکدیگر در این قلمرو سرزمینی مشخص، بصورت ارادی نوع ساختار حکومت و قدرت سیاسی سازمان- یافته مربوط را تعیین می‌کنند تا بتواند امور اجتماعی پیچیده را با ارتباطات گسترده‌ای که در آن وجود دارد، ساماندهی کرده و در تعامل با سایر ملل، شکل رسمی دولت^۳ به خود بگیرد.

دولت در لسان حقوق، موجودی واجد شخصیت حقوقی است که با وجود جمعیت، سرزمین، ساختار سیاسی (حکومت) و قدرت برقراری ارتباط با سایر دُول، در نظام بین-المللی به عنوان تابع فعال حقوق بین الملل شناخته می‌شود و به عنوان قدرت سیاسی سازمان یافته‌ای که قدرت انحصاری اعمال زور مشروع در اداره امور کشور را دارد، عهده‌دار

1. Government.

2. Territory.

3. State.

ساماندهی امور اجتماعی است.

این موجود حقوقی، قابلیت سازگاری با هر نظام حقوقی را دارد و ارزش‌های حقوقی و اجتماعی جوامع گوناگون را می‌پذیرد؛ لذا علاوه بر ساختار حاکمیتی، حاوی سلسله مراتب هنجارها، امنیت حقوقی و برابری است تا از حق‌ها و آزادی‌های بنیادین حمایت کند. لذا دولت ضامن اجرای عدالت و رعایت حقوق و آزادی‌های بشری و مسئول تأمین نیازهای اساسی انسان‌ها در قلمرو معین است.

بنظر می‌رسد موجودیت دولت، در مفهوم فلسفه حقوق، زمانی مشروع است که با ابتنای به موازین حقوقی شکل گرفته و قدرت سیاسی را بر اساس قانون اعمال کند. دولت، با حمایت نظام حقوقی، باید بگونه‌ای رفتار نماید تا مبتنی بر محدود کردن قدرت، حداقل مداخله را در شئون زندگی اجتماعی مردم داشته باشد و از طریق حمایت از حق‌های فردی در مقابل هرگونه محدودیت غیر حقوقی، بر خورده‌ای بدون دغدغه شهروندان از آزادی شخصی را تضمین نماید.

دولت، مسئول نظم حقوقی مبتنی بر هنجارهای جامعه برای تضمین حقوق است؛ هنجارهایی که با عنصر مردم‌سالاری پیوند می‌خورد. به همین جهت است که مسیر تاریخ شاهد تحول در الگوی کلان دولت شامل پارادایم طبیعت‌گرا؛ فطرت‌گرا و قراردادگرا است تا آنجا که تحول در مبنای دولت، منجر به تحول در مفهوم آن نیز گردید.

دولت به مفهوم حقوقی، نهادی است که مدعی انحصار کاربرد مشروع زور در قلمرو معینی است و قدرت رقیبی را در این قلمرو بر نمی‌تابد. انحصار اعمال قدرت وی نیز مأخوذ به اراده عمومی است و بعنوان یک موجود دارای شخصیت حقوقی مستقل در نظام بین‌المللی، فارغ از شکل ساختاری مربوط اعم از اینکه یکپارچه، چندپارچه یا فدرال باشد، تابع نظام حقوق بین‌الملل است و با ساماندهی قواعد حقوقی و ایجاد ساختارهای حقوقی مبتنی بر رویکردهای واقع‌گرایانه، بطور مؤثری در نظم بین‌المللی ایفای نقش می‌کند و متعهد است با هدف حفظ صلح و امنیت جهانی عمل نماید تا زندگی اجتماعی مسالمت-

آمیز بشریت تضمین شود و برای ارتقاء سطح رفاه و آسایش مردمان بکوشد.

در نظام بین الملل، دولت‌ها از حقوق و تکالیف یکسان برخوردارند و تعدی به حقوق دیگری، موجب مسئولیت بین المللی شده و ناقض، ملزم به جبران خسارت می‌شود. رفتار دولت‌ها نه تنها بعنوان بازیگران صحنه بین المللی مبتنی بر قواعد حقوقی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؛ بلکه اکنون اعمال آنها در درون مرزهای ملی نیز بر اساس هنجارهای مقبول ملل در محک سنجش است. اگر دولتی نتواند در درون مرزهای ملی خود بر شهروندان خویش بطور مشروع و مبتنی بر حقوق بشر اعمال اقتدار نماید، مورد نقادی بین المللی قرار می‌گیرد و چنانچه فارغ از نوع ساختار حکومت مربوطه، از کفایت لازم برای اجرای کارکرد و وظایف مربوطه برخوردار نبوده و قادر به برقراری نظم در قلمرو صلاحیتی مربوطه و کنترل بحران‌های شدید داخلی و مهار افراد شورشی و اداره امور کشور نباشد و یا اساساً حاکمیتی مقتدر نداشته باشد تا از عهده برقراری نظم در درون مرزهای خود برآید، دولتی ضعیف یا ناتوان محسوب می‌شود.

به هر حال، دولت در نظام بین المللی، مسئول اعمال و رفتار خود است و فارغ از مبنای مسئولیت مربوط، ضامن جبران آثار عمل خود است.

این اثر جهت بررسی مسائل فوق برای جامعه دانشگاهیان و علی‌الخصوص حقوقی کشور نگاشته شده است و امید است مورد توجه آنان قرار گیرد.

پست الکترونیکی انتشارات خرسندی به آدرس khorsandy.pub@gmail.com آماده دریافت انتقادات و پیشنهادات شما می‌باشد.

فتح الله رحیمی

فروردین ۱۴۰۰